

Strateški dokument EFN o zdravstveni negi za naše zdravje in zdravje planeta

Politike za spoprijemanje s svetovnimi okoljskimi spremembami so pri načrtovanju politik za okrevanje po pandemiji covid-19 in evropskega zelenega dogovora prišle vse bolj v ospredje. Zdravje ljudi in planeta predstavlja ustrezen okvir za razumevanje in reševanje medsebojno povezanih vzrokov in posledic med zdravjem in temi spremembami.

(1) Medicinske sestre morajo odigrati ključno vlogo pri soustvarjanju in udeležanju rešitev za naše zdravje in zdravje planeta. Odločevalci Evropske unije naj zato medicinskim sestram omogočijo, da prispevajo k blaženju posledic okoljskih sprememb in k prilagajanju nanje. Ključnega pomena bosta preventivna dejavnost ter informiranje javnosti o tveganjih in zdravih rešitvah, kar bodo izvajale medicinske sestre.

Netrajnostni družbenoekonomski sistemi povzročajo škodo okolju, vse to pa lahko ogrozi temelje naših zdravstvenih sistemov in napredek, ki smo ga dosegli v zadnjih desetletjih. To je z vsemi svojimi posledicami pokazala pandemija covid-19 Evropski uniji, Evropi in svetu.

V prvem poročilu Rockefellerjeve fundacije in komisije Lancet je zdravje ljudi in planeta opredeljeno kot »doseganje najvišjega možnega standarda na področju zdravja, blaginje in enakosti povsod po svetu s posvečanjem posebne pozornosti človeškim političnim, gospodarskim in družbenim sistemom, ki oblikujejo prihodnost človeštva in naravnih sistemov na Zemlji – slednji določajo varne okoljske parametre, v okviru katerih lahko človeštvo uspeva. Na kratko povedano je zdravje ljudi in planeta zdravje človeške civilizacije ter stanje naravnih sistemov, od katerih je ta civilizacija odvisna.« (2) Pri celostnem pogledu na zdravje ljudi in planeta obstaja več rešitev, kako nasloviti osnovne in okoljske dejavnike (npr. vzorce potrošnje in izgubo biotske raznovrstnosti), neposredne vzroke (npr. kakovost zraka ter izpostavljenost nalezljivim boleznim) in posredne faktorje (npr. obnašanje in upravljanje) posledic antropogenih sprememb na zdravje ljudi,

kakršne so na primer nalezljive bolezni in težave z duševnim zdravjem.(3)

Zato je zelo pomembno in primerno, da Evropska unija upošteva vidik zdravja ljudi in planeta pri sprejemanju politik ter ne pozabi, da bi lahko medicinske sestre k temu vprašanju veliko prispevale.

Medicinske sestre s svojim strokovnim delom uživajo največje zaupanje ter imajo možnost prebivalcem svetovati o spremembi življenjskega sloga in preventivi. Ker že zelo dolgo ozaveščajo prebivalstvo o boleznih in skrbijo za promocijo zdravja, je kot na dlani, da bi prav medicinske sestre lahko igrale pomembno vlogo kot nosilke sprememb pri različnih dejavnostih, ki se nanašajo na zdravstveni vidik lokalnih in svetovnih okoljskih sprememb.

Evropska federacija združenj medicinskih sester (EFN) predlaga, da se opredeli vloga in prispevek zdravstvene nege k zdravju ljudi in planeta ter določi prednostna področja ukrepov in predpogoje za učinkovito izvajanje dejavnosti. Zdravstvena nega za zdravje ljudi in planeta naj se osredotoča na zmanjševanje posledic okoljskih sprememb, ki jih povzroča človek, in sicer na področjih hrane in prehrane, tveganja za nalezljive bolezni in upravljanja z njimi, bremena nenalezljivih bolezni, migracij in spopadov ter duševnega in telesnega zdravja. Večina teh težav zajema več področij, zato bodo za spopadanje z njimi potrebne interdisciplinarne raziskave in načrtovanje ukrepov v sodelovanju z znanstvenimi in strokovnjaki.

Medicinske sestre lahko pomagajo obveščati prebivalstvo o potrebi po ustreznih predpisih in ukrepih na podlagi koncepta pozitivnih učinkov na povezavo med zdravjem in okoljem; ti ukrepi bodo imeli verižni pozitiven učinek za zdravje in ekosisteme. Glavna strokovna področja in področja ukrepov v zdravstveni negi zajemajo: (a) naravne rešitve, (b) »zeleno predpisovanje zdravil«, (c) preprečevanje težav, povezanih z onesnaženostjo zraka (ki je v Evropi kriva za 500.000 prezgodnjih smrti letno in povzroča stroške na letni ravni 166 milijard evrov (4)), (d) zavzemanje za zdravo in okoljsko trajnostno obliko prehranjevanja (rastlinska prehrana), (e) zmanjševanje odpadkov in učinkovitejše ravnanje z odpadki, (f) zavzemanje za zdravo telesno dejavnost in oblike mobilnosti z nizkimi emisijami, (g) poglobljen,

kompleksen razmislek o tem, kako se zavzemati za življenjski slog, ki je »dober za nas in za planet«, (h) sprejetje vseh potrebnih prilagoditev in ukrepov na področju pripravljenosti, da bi se povečala pripravljenost na prihodnje zdravstvene krize ter (i) zdravstvena nega za psihološke odzive na grožnjo, ki jo predstavljajo okoljske spremembe.

Če želimo učinkovito povečati vlogo zdravstvene nege pri skrbi za zdravje ljudi in planeta, je nujno treba okrepiti vlogo medicinskih sester. Pri načrtovanju politik lahko medicinske sestre pokažejo svoje izkušnje, pridobljene v praksi, ter se zavzamejo za ambiciozne ukrepe za zdravje ljudi in planeta vse od lokalne ravni do najvišjih ravni političnega odločanja. Pri sprejemanju politik za zdravje ljudi in planeta ter gospodarskih ukrepov lahko medicinske sestre usmerjajo »izdelke, storitve in rešitve, ki vključujejo ideje in načela za zdravje ljudi in planeta« ter sodelujejo pri spremljanju kazalnikov zdravja in blaginje ljudi in planeta ter s tem pomagajo izmeriti narejen napredek. Na področju promocije zdravja in preventive so lahko glavni vir informacij za svoje paciente in skupnosti o učinkih okoljskih sprememb na zdravje, poleg tega lahko s svojim delom spodbujajo življenjski slog, ki je dober za zdravje ljudi in za planet. Na ravni zdravstvenega sistema lahko medicinske sestre sodelujejo pri ekološki preobrazbi organizacij, v katerih so zaposlene, ter tako prispevajo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov in različnih onesnaževalcev, ki nastajajo v zdravstvu, poleg tega lahko sodelujejo pri prilagoditvi infrastrukture in postopkov za boljšo pripravljenost na prihodnje grožnje. Nenazadnje lahko medicinske sestre na ravni posameznika in pacienta uporabljajo naravne rešitve, osveščajo paciente o zdravju planeta, prilagodijo svoje delo tako, da zmanjšajo okoljski odtis zdravstvene nege, ter se pripravijo na soočanje s posledicami globalnih okoljskih sprememb pri delu s pacienti.

Da bi uresničili to vizijo in poskrbeli, da ima zdravstvena nega osrednjo vlogo pri skrbi za zdravje ljudi in planeta, potrebujemo v Evropski uniji visoko izobražene in dobro plačane medicinske sestre in odlične delovne pogoje v zdravstvu, medicinske sestre pa je treba spodbuditi in jih opolnomočiti, da bodo odigrale aktivno vlogo v skupnosti in pred odločevalci.

Članice EFN zato pozivajo Evropsko komisijo, Evropski parlament in vlade držav članic (Svet Evropske unije):

1. da si prizadevajo in pomagajo določiti konkretne ukrepe na področju zdravstvene nege za zdravje ljudi in planeta, pri čemer naj medicinske sestre z naprednimi znanji prevzamejo vodilno vlogo;
2. da udeležijo načrt, v katerem ima zdravstvena nega vodilno vlogo za zdravje ljudi in planeta ter s tem zaščitijo zdravje ljudi in ekosistemov, od katerih je zdravje ljudi odvisno, in sicer pri vseh zakonskih uredbah, predvsem pa tistih, ki se nanašajo na evropski zeleni dogovor¹ s poudarkom na pravičnosti, ki naj bo glavno načelo;

3. da se zavzemajo za **multilateralno**, vključujoče vodenje s tem, da vključijo **medicinske sestre v postopke odločanja**. To bi lahko storili s sprejetjem medsektorskega okvira politik za zdravje ljudi in planeta;
4. da vlagajo v raziskave in ukrepe, s katerimi bi zagotovili sodelovanje medicinskih sester v postopkih odločanja in pri izvedbi ukrepov;
5. da vlagajo sredstva v poklice v napredni zdravstveni negi za izboljšanje preventivne dejavnosti in promocijo zdravja ljudi in planeta.

Dodatno gradivo

V besedilu citirani viri:

1. Buse CG, Oestreicher JS, Ellis NR, Patrick R, Brisbois B, Jenkins AP, et al. *Public health guide to field developments linking ecosystems, environments and health in the Anthropocene*. 2018;420–5.
2. Whitmee S, Haines A, Beyrer C, Boltz F, Capon AG, Ferreira B, et al. *Safeguarding human health in the Anthropocene epoch: report of The Rockefeller Foundation – Lancet Commission on*. *Lancet* [Internet]. 2015;386:1973–2028. Available from:
3. Myers S, Frumkin H. *Planetary Health – Protecting Nature to Protect Ourselves* [Internet]. 1st ed. Myers S, Frumkin H, editors. Washington DC: Island Press; 2020. 536 p. Available from: <https://islandpress.org/books/planetary-health>
4. De Bruyn S, De Vries J. *Health costs of air pollution in European cities and the linkage with transport* [Internet]. Delft; Available from: <https://cleanair4health.eu/>
5. Guzmán CAF, Aguirre AA, Astle B, Barros E, Bayles B, Chimbari M, et al. *A framework to guide planetary health education*. *Lancet Planet Heal* [Internet]. 2021;5196(21):19–
6. 21. Available from: [https://www.thelancet.com/journals/lanphl/article/PIIS2542-5196\(21\)00110-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanphl/article/PIIS2542-5196(21)00110-8/fulltext)

Drugi viri:

A European Green Deal – Striving to be the first climate-neutral continent https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

EU climate action and the European Green Deal https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action_en

EU climate action policy: Responding to the global emergency [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_S_TU\(2021\)689378](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_S_TU(2021)689378)

European Commission. An international treaty on pandemic prevention and preparedness <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/coronavirus/pandemic-treaty/>

Protecting health in an environment challenged by climate change: European Regional Framework for Action

<https://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/Climate-change/publications/2010/protecting-health-in-an-environment-challenged-by-climate-change-european-regional-framework-for-action>

¹ Pregled pobud za evropski zeleni dogovor https://ec.europa.eu/clima/sites/default/files/eu-climate-action/docs/green_deal_birthday_tree_en.pdf